
ODEŠEL JIŘÍ OPELÍK

(21. 10. 1930 OLOMOUC – 3. 8. 2024 PRAHA)

LUBOMÍR MACHALA

V polovině prosince roku 2021 tehdejší děkan Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci profesor Zdeněk Pechal předal inženýru Janu Opelíkovi medaili UP určenou jeho otci, významnému literárnímu vědci a univerzitnímu pedagogovi docentu Jiřímu Opelíkovi. Ten už se bohužel slavnostního aktu, spojeného s jeho jedenadevadesátými narozeninami, nemohl kvůli zdravotním komplikacím osobně zúčastnit. Těžko bylo lze předpokládat, vzhledem k onomu úctyhodnému věku, že se zdravotní stav Jiřího Opelíka zásadně zlepší, ale z následných telefonických hovorů či e-mailové komunikace s ním bylo zřejmé, že si tuto poctu ještě v duševní svěžesti naplno prožil a že si jí velmi vážil. Zanedlouho už však bylo možné dovolat se pouze synu Janovi a od něj přišel 4. srpna 2024 telefonát nejsmutnější.

Osobnost Jiřího Opelíka jsem v časopise *Bohemica Olomucensia* připomínal právě v blahopřejném článku k výše zmíněným narozeninám (BO 2021, č. 1), *Žurnál Online* pak referoval o rovněž už zmíněném udělení univerzitní medaile (<https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/filozoficka-fakulta-udelila-medaili-jirimu-opelikovi/>). Oba texty dosti podrobně přibližovaly kromě odborných tvůrčích aktivit Opelíkova olomoucká léta, hlavně pak studia na zdejší filozofické fakultě v první polovině padesátých let, a také jeho pedagogické působení na naší mateřské univerzitě nedobrovolně ukončené v roce 1961.

Občas ale vsutku platí, že zlé může být k něčemu dobré, protože Jiří Opelík tehdy využil dřívější nabídky Jana Mukařovského na místo

vědeckého pracovníka v pražském Ústavu pro českou literaturu Československé akademie věd. A na tomto prestižním literárněvědném pracovišti se Jiří Opelík záhy prezentoval mimořádným lexikografickým dílem, tedy *Slovníkem českých spisovatelů* (1964), spoluredigovaným Rudolfem Havlem, na němž se autorsky podíleli téměř všichni tehdejší badatelé z ÚČL.

V šedesátých letech se Jiří Opelík etabloval také jako jeden z nejvýraznějších českých literárních kritiků. Třebaže politické otřesy po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 se projevy v personálních čistkách i na ÚČL a přispěly k Opelíkovu rozhodnutí redukovat své literárněkritické aktivity, tak finální součet opět doložil jedinečnost Opelíkovy osobnosti, která stála za monumentálním projektem *Lexikonu české literatury 1-4*, jehož sedm svazků vyšlo v letech 1985–2008 a jenž obsahuje tři tisíce pět set hesel o jednotlivých jevech historie české literatury od jejích staroslověnských a latinských počátků až do poloviny dvacátého století. (Pro úplnost dodejme, že na vedení rozsáhlého týmu přispěvatelů do *Lexikonu* se v různých fázích jeho vzniku podíleli rovněž Vladimír Forst a Luboš Merhaut.)

Jestliže by se někdo hodlal důkladně seznámit s nejvýraznějšími osobnostmi české literatury dvacátého století, mohl by jako průvodce z nejspolehlivějších zvolit Opelíkovy studie (publikované časopisecky i knižně), popřípadě i edice, v nichž se (mnohdy opakovaně) věnoval Petru Bezručovi, Ivanu Olbrachtovi, Karlovi a Josefovi Čapkům, Vladislavu Vančurovi, Jiřímu Weilovi, Oldřichu Mikuláškov, Janu Skácelovi či Vladimíru Holanovi.

Jiří Opelík samozřejmě věnoval svou pozornost mnohým jiným spisovatelům a nepochybně by bylo možno uvádět ještě nespočet jiných jeho počinů a zásluh, ale tento text nemá být encyklopedickým heslem – snažím se toliko o důstojné rozloučení s mimořádným literárním badatelem a netuctovým člověkem, jemuž plným právem patří naše nezměrná úcta, uznání, obdiv a vděk. Doufám, že se mi tento záměr podařilo naplnit alespoň zčásti.